

Фикҳ дарслари (222-дарс) Улов устида нафл ибодатлар қилиш ҳақида

19:00 / 16.03.2023 1929

Тўрт ракъатли нафл намозида қироатни тарк қилиш бир неча хил бўлади:

1. Биринчи жуфтнинг баъзисида ва иккинчи жуфтнинг баъзисида.
2. Биринчи жуфтнинг баъзисида ва иккинчи жуфтнинг ҳаммасида.
3. Биринчи жуфтнинг ҳаммасида ва иккинчи жуфтнинг баъзисида.
4. Биринчи жуфтнинг ҳаммасида ва иккинчи жуфтнинг ҳаммасида.
5. Биринчи жуфтнинг ҳаммасида.
6. Иккинчи жуфтнинг ҳаммасида.
7. Биринчи жуфтнинг баъзисида.
8. Иккинчи жуфтнинг баъзисида.

Уламоларнинг ижтиҳодлари ҳам ушбу саккиз ҳолатдан келиб чиққан.

Абу Ҳанифанинг наздида эса биринчи жуфтнинг бир ракъатида қироатни тарк қилиш билан бирга, иккинчи жуфтнинг ҳаммасида ёки баъзисида тарк қилса, тўрт ракъатни қазо қилади.

Абу Юсуфнинг наздида тўрт масалада икки жуфтликда қироатни тарк қилиш борлиги учун тўрт рақъатни қазо қилади.

Мазкур тўрт масала қуйидагилардан иборат:

1. Биринчи жуфтнинг ҳаммасида ва иккинчи жуфтнинг ҳаммасида.
2. Биринчи жуфтнинг баъзисида ва иккинчи жуфтнинг баъзисида.
3. Биринчи жуфтнинг ҳаммасида ва иккинчи жуфтнинг баъзисида.
4. Биринчи жуфтнинг баъзисида ва иккинчи жуфтнинг ҳаммасида.

Қолганларида икки рақъатни.

Яъни мазкур саккиз масаладан қолганларида тўрт рақъатни эмас, икки рақъатни қазо қилинади. Бунда Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳининг наздида олти ҳолат, Абу Юсуф раҳматуллоҳи алайҳининг наздида тўрт масала бўлади.

Муҳаммаднинг наздида барчасида икки рақъатни қазо қилади.

Агар ўртада ўтирмаган бўлса ёки тўрт рақъатни ният қилган бўлсаю, икки рақъатни тамом қилса, унга ҳеч нарса лозим эмас.

Чунки бир такбири таҳрима ила адо этилгани учун тўрт рақъат ҳам бир намозга айланиб қолади.

Иккинчи ҳолатда эса иккинчи жуфтликни бошламагани учун уни адо қилиш ҳам вожиб бўлмайди.

Шаҳардан ташқарида уловга минган ҳолида имо билан, қиблага қарамай нафл ўқиса бўлади.

Бу ҳукмнинг далили қуйидаги ҳадисдир:

نَاكَ بِلَاقُ هُنَّعُ هَلَلَا يَضَرُّ رَبَّاجُ نَع
مَلَسَوِ هَيْلَعُ هَلَلَا يَلَّصُ يَبَّنَلَا
ثِيْحَ هِتَلَحَارَ يَلَّصُ

عَضِيْرَفْلَا دَارًا اِذِا فِ، هِبْ تَهَجَّوْت
هَاور. لَبِقْلَا لَبِقْتَسْ اَفَلَزَنْ
لُوسِرَ نَاكْ: هِيْ اُورِي فَو. هَسْمَخْلَا
مَلَسَو. هِيْلَعُ هِلَلَا يْلَصْ هِلَلَا
هَجَوِيْ اَلْبِقْ. هَلْحَارْلَا يْلَعُ حَبْسِي
الْهَنْ اُرِيغْ، اَهِيْلَعُ رْتُوِي وَ هَجَّوْت
يْبَالَو. هَبُوْتْ كَمَلَا اَهِيْلَعُ يْلَصِي
هَلَلَا يْلَصْ هِلَلَا لُوسِرَ نَاكْ: دُوَاد
نَا دَارَافْ رَفَاسْ اِذَا مَلَسَو. هِيْلَعُ
هَتَقَانَبْ لَبِقْتَسْ اَعْوَطْتِي
تُيْحْ يْلَصْ مُثْ رَّبْكَ فَا لَبِقْلَا
هَبْ اَلرَّهَجَّوْت.

Жобир розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам уловлари устида, у қаёққа қараб юрса, ўша ёққа қараб намоз ўқир эдилар. Фарз намозини ирода қилсалар, тушиб, қиблага юзланар эдилар».

Бешовлари ривоят қилишган.

Ва бошқа ривоятда:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам уловлари устида нафл ва витр намозларини, у қаёққа юзланса, ўша ёққа қараб ўқир эдилар. Фақат фарз намознигина унинг устида ўқимас эдилар», дейилган.

Абу Довуднинг ривоятида:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам қачон сафар қилсалар ва нафл намоз ўқимоқчи бўлсалар, туяларини қиблага қаратиб туриб такбир айтар, сўнгра минган уловлари қаёққа қараса, ўша ёққа қараб намоз ўқир эдилар», дейилган.

Уламолар улов устидаги нафл намоз ҳақида бир оз тафсилотлар қўшишган. Баъзилари: «Намозга ният қилганда қиблага қараб қилади, ўқиётганда улови қайси томон кетса, ўша томонга қараб ўқийверади», дейишган.

Бошқа бирлари эса: «Ниятни ҳам улови кетаётган тарафга қараб қилса бўлаверади», дейишган.

Аммо улов кемага ўхшаш кенг ва қулай бўлса, қиблага қараб бошлаш керак, дейишган.

Демак, бугунги куннинг аксар уловлари бўлмиш самолёт, кема ва бошқаларда нафл намозни ҳам қиблага қараб бошлаш керак бўлади.

«Кифоя» китобининг биринчи жузи асосида тайёрланди

Ушбу китоб Ўзбекистон Республикаси Дин ишлари бўйича қўмитанинг 2022 йил 5 октябрдаги 03-07/7013-рақамли хулосаси асосида чоп этилган.